

Дубовик О.Ю.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

Одеського національного економічного університету

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Модель сталого розвитку економіки націлена, перш за все, на збалансований розвиток цивілізації, основою якого є баланс між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь. Задля забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку, визначених в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України на період до 2030 року, необхідно мати достатні ресурси на фінансування заходів щодо їх реалізації [1]. І саме податки є тим найважливішим джерелом, за рахунок якого формується більше 80 % доходів державного бюджету нашої країни.

Держава, застосовуючи інструменти податкового регулювання через надання преференцій певним галузям і сферам діяльності, має за мету підтримку пріоритетних напрямів розвитку економіки. При цьому, здійснюючи певні зміни в системі оподаткування, податкова політика повинна бути спрямована на дотримання балансу інтересів держави і платників податків. Перерозподіл податкового навантаження всередині країни повинен відбуватися таким чином, щоб зменшувати негативні наслідки для добробуту та продуктивності платників податків, збільшувати позитивні ефекти від модернізації або реформування оподаткування та виправляти вади ринку.

В усьому світі здійснюється підтримка малого та середнього бізнесу. Ці підприємства, в кожному з яких зайнято менше 250 чоловік, є основою більшості економік світу і грають важливу роль у країнах, що розвиваються. В Україні суб'єктам підприємництва надається можливість вибору спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, яка у більшості випадків знижує податкове навантаження та стимулює бізнес.

Задля державної підтримки і активізації зовнішньоекономічної діяльності, що сприяє інтенсивному розвитку національної економіки та її інтеграції у

світову (і, в частоті, у європейську) спільноту, в Україні експортні операції не оподатковуються основними митними платежами – ПДВ і акцизним податком. А експортне мито встановлюється тільки з метою обмеження експорту природних ресурсів, запаси яких є лімітованими, або ж певних груп товарів, які користуються підвищеним попитом на внутрішньому ринку країни.

Через пільги з податку на доходи фізичних осіб держава підтримує багатодітні сім'ї. Також введено право на отримання платниками цього податку податкової знижки у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів - фізичних або юридичних осіб, на яку дозволяється зменшення його загальної річної заробітної плати у певних випадках.

З метою скорочення кількості збиткових підприємств, виводу доходів бізнесу з тіньового сектору в Україні у найближчій перспективі запропонована докорінна зміна ідеології розрахунку податку на прибуток через його заміну на податок на виведений капітал. Якщо прибуток залишається на підприємстві та використовується на його розвиток, податок не буде сплачуватися.

Особливо актуальним стає питання використання податкових інструментів у кризових ситуаціях. У період фінансової кризи уряд держав стикається з падінням податкових надходжень, що, як правило, призводить до нарощування державного внутрішнього і зовнішнього боргу. Але ж досвід свідчить, що практично всі країни Євросоюзу, в більшій чи меншій мірі, використовують податкові важелі для вирішення питань підтримки бізнесу в період пандемії COVID-19. Так, у Данії повертають сплачений ПДВ як безвідсоткову позику деяким підприємствам, у Латвії прискорили строки відшкодування ПДВ. У Норвегії знизили ставку ПДВ з 12 до 6 % для деяких категорій бізнесу (кінотеатри, пасажирський транспорт, готельний бізнес тощо). В Польщі роботодавці, у яких працевлаштовано до 10 працівників, звільнені від сплати єдиного соціального внеску на певний період часу [2].

В Україні також на час карантину було встановлено деякі преференції для бізнесу, до яких можна віднести мораторій на планові податкові перевірки; звільнення від нарахування, обчислення та сплати єдиного соціального внеску

платників єдиного податку I групи в частині сум податку за себе; зменшення навантаження з ПДВ та податку на прибуток з реалізації лікарських засобів, медичних виробів та медичного обладнання, необхідних для виконання заходів боротьби з пандемією з коронавірусу; деякі адміністративні послаблення [3]. За рахунок коштів місцевих бюджетів було надано тимчасове податкове звільнення від плати за землю та податку на нерухоме майно.

Під час попередніх фінансових криз переважна більшість розвинутих країн знижували номінальне податкове навантаження по прибутковим податкам, тому що значно звужувався ринок праці і об'єми реалізації продукції. В основному стимулюючі заходи стосувалися зниження податкового навантаження на низькодохідні верстви населення, введення додаткових інвестиційних пільг для компаній, зниження адміністративного навантаження на малий бізнес.

Зараз пільги розповсюджуються і на непрямі податки, зокрема акциз і ПДВ. Але держава має знаходити компенсатори доходів, що випадають, з тим, щоб ще більше не зануритись у фінансову кризу.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України (2019). Указ Президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019, 30 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>.
2. Портал КМ Партнери (2020). Як «забагато» робить держава у сфері податків для відновлення економіки (чи не обділила вона себе?) (28 квітня). URL: <http://kmp.ua/uk/analytics/infoletters/does-the-state-make-too-many-efforts-for-economy-recovery-through-changes-in-taxation-by-shortchanging-itself/>.
3. Верховна Рада України (2020). Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої

коронавірусом SARS-CoV-2» (№1072-IX, 04 грудня). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-20>.